

LUCIAN BLAGA ȘI ACADEMIA ROMÂNĂ

Prof. Univ. Dr. Mircea Popa

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia

O etapă cu totul nouă în istoria Academiei Române o deschide actul desăvârșirii unității naționale de la 1 Decembrie 1918, prin care se creează largi posibilități de afirmare a generației interbelice pe teren cultural și științific. Acum devin membri ai Academiei Române mari personalități ale scrisului românesc, precum Octavian Goga, Sextil Pușcariu, Gheorghe Bogdan-Duică, Mihail Sadoveanu, Ion Petrovici, Dumitru Caracostea, Liviu Rebreanu, Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga etc.

Deși reprezenta unul din „capetele de afiș” ale tinerei generații, Lucian Blaga a fost chemat relativ târziu între membrii înaltului for, datorită unei opoziții tenace și îndărătnice a lui Nicolae Iorga. În timp ce opera sa poetică, filosofică și dramatică se împlinea mereu, în timp ce rolul său poetic și cultural creștea și căpăta relief, problema alegerii sale la Academie devenea o chestiune de prestigiu public. Astfel, încă din 1935, „Idea românească” atrăgea atenția asupra nedreptății ce se făcea remarcabilului înnoitor al versului românesc prin faptul că nu se luase încă în studiu candidatura sa la un fotoliu academic.

Propunerea propriu-zisă a fost făcută în ședința generală a Academiei din 26 mai 1936 de către Sextil Pușcariu, cel care îl descoperise, de fapt, ca poet și-i publicase primele cicluri din *Poemele luminii* în „Glasul Bucovinei” din 1918. Iată cum arată un fragment din această prezentare: „[...] *Lucian*

Blaga a fost marea surpriză de după război. Apreciat din momentul apariției sale, este astăzi, la vârsta de patruzeci de ani, cel mai necontestat reprezentant al generației sale, primind și consacrarea oficială prin acordarea marelui premiu Hamangiu pentru poezie și dramă anul trecut. Poet, dramaturg, eseist și filosof-iată cele patru aspecte ale acestui mare creator. Nepotolita-i sete de cunoaștere, de a pătrunde adâncul misterelor ce-l uimesc, se îmbină la el cu o sensibilitate rară, care face să dispară între metafizică și poezie. Dotat cu un spirit de o remarcabilă originalitate, el găsește totdeauna fețele nouă ale vechilor probleme și ne apropie în înțelegerea lor prin comparațiile sale evocative, metaforele-i meșteșugite și acel stil limpede și concis, pe care nu-l egalează decât frumusețea limbii sale neaoșă românească”.

Cu toate frumoasele elogii care sunt aduse candidatului, academicienii prezenți se lasă greu cucerți de personalitatea tânărului poet. La primul tur de scrutin, el e respins cu 17 voturi pentru și 11 contra și nici la a doua votare, cea din 27 mai 1936, situația nu e simțitor schimbată: 16 voturi pentru și 10 contra. A trebuit să se mai voteze o dată, la 28 mai 1936, pentru ca, dintr-un total de 22 de voturi, să obțină 15 voturi pentru și 7 contra, fiind declarat ales. Nu e de mirare că în aceeași ședință Eugen Lovinescu era respins cu 14 voturi pentru și 14 împotrivă, fiind ales, în schimb, N. D. Ciotori, literat mediocru, cu 22 de voturi din 26, ceea ce dovedește că și pe atunci căile „nemuririi” erau cât se poate de încâlcite.

Oricum, alegerea sa la Academie, chiar și în aceste condiții, să le numim „excepționale”, a produs un mare ecou de presă. Mai toate publicațiile vremii au inserat note, comentarii și aprecieri asupra evenimentului considerat, în mod unanim, unul dintre cele mai remarcabile ale anului. Între semnatori: Traian Chelariu („Glasul Bucovinei”), S. Florea („România nouă”), Gr. T. Marcu („Viața ilustrată”), Tiberiu Iliescu („Meridian”), Victor Iancu

(„Patria”), Vlaicu Bârna („Rampa”), L. Kalustian („Lumea românească”), Ion Moldovan („Lanuri”) etc. Consacrarea definitivă îi va veni o dată cu susținerea discursului de recepție, în ședința generală din 5 iunie 1937, cu titlul „Elogiul satului românesc”. Ședința se bucură de prezența extraordinară a regelui Carol al II-lea, salutat acolo de președintele Alexandru Lapedatu, care îi trece președenția solemnității, ceea ce însemna pentru tânărul academician un adevărat triumf. Discursul de răspuns îi revine filosofului Ion Petrovici, care s-a achitat de onoarea făcută în termenii cei mai eleganți cu putință. Dar asupra conținutului celor două discursuri vom mai reveni, deocamdată înregistrând partea de senzație a solemnității, care a fost conferită de intervenția elogioasă a regelui României, lucru care a conferit ședinței un caracter cu totul deosebit. Între altele, regele a spus: „[...] *Și salutându-te pe tine, Lucian Blaga, salut literații de astăzi ai țării mele, care, chiar dacă își permit uneori liniște în arta lor, sunt o generație de scriitori plini de talent*”.

Presa a înregistrat și ea, în consecință, marea victorie reputată de scriitorul ardelean, unul dintre articole, cel din „Adevărul literar și artistic”, fiind intitulat în mod semnificativ „Generația nouă la Academie”. Am mai aminti și intervențiile pe această temă ale unor personalități de prim rang ale vieții literare, ca Pompiliu Constantinescu în „Vremea”, Ion Chinezu în „Gând Românesc” (vorbind de un discurs consacrat „[...] *unei realități românești de milenară vechime*”), Octavian Suluțiu în „Familia” și Mircea Eliade în „Viața literară”, ultimul vorbind de spiritul „leonardesc” care domină activitatea lui Blaga.

Ca academician, Lucian Blaga a desfășurat în anii următori o activitate susținută. Cu toate acestea, am putea spune că se număra printre membrii retrași ai înaltului for, participând la ședințe și la alte obligații care îi reveneau numai din strictă necesitate. Devenit membru activ (din 28 mai

1936) la secțiunea literară, al cărei președinte era Mihail Sadoveanu, vicepreședinte Ion Petrovici și secretar George Murnu, el are ca și colegi de echipă pe Theodor Capidan, Valeriu Ciobanu, George Enescu, Octavian Goga, Gheorghe Petrașcu, Sextil Pușcariu și Constantin Rădulescu-Motru. Prima sa intervenție e cea din ședința generală din 20 mai 1937, când mulțumește pentru alegere, până atunci socotindu-se în concediu, deoarece avea însărcinări în străinătate. Mai face parte, împreună cu Goga și Sadoveanu, din comisia premiului „Năsturel”, apoi, în 1940, împreună cu George Murnu și Nichifor Crainic din comisia premiului „Alexandru Ioan Cuza”-cu tema „Traduceri românești în versuri din teatrul francez” și, în 1941, împreună cu Dumitru Caracostea și Nicolae Cartojan, din comisia premiului „At. Tonoviceanu”, pentru *Folclorul unui sat*. Din această calitate, a recomandat, cu altă ocazie, și volumul de poezii al lui Aurel Chirescu (premiul „Neuscholtz” de 3000 lei). Mai ia cuvântul o dată, în anul 1943, spunându-și părerea cu privire la modificarea sistemului de alegere al membrilor Academiei, iar în ședința din 10 mai 1941 a dat citire raportului prin care îl propunea pe lingvistul clujean Emil Petrovici în calitate de corespondent. Printre meritele pe care le ia în considerație e activitatea sa depusă în cadrul Muzeului Limbii Române din Cluj în vederea sublinierii dovezilor continuității noastre în Dacia. Tot în cadrul însărcinărilor ce-i revin pe linie de Academie se numără participarea sa, în calitate de delegat, la comemorarea lui Gheorghe Bogan-Duică de la Sibiu din 1941 și face parte din comisia însărcinată să examineze lucrările instituției pe perioada anilor 1943/1944 și 1944/1945.

Momentele cele mai de seamă ale prezenței sale în sânul Academiei Române sunt, în esență, două: momentul rostirii discursului său de recepție „Elogiul satului românesc”, de la 5 iunie 1937 și cel al rostirii răspunsului la discursul de recepție a lui Nichifor Crainic, din 22 mai 1941. Ambele sunt

ieșiri cu caracter științific, doctrinar, afirmând realele calități ale unui spirit superior înzestrat, fundamentând teze și apărând valorile perene ale tezaurului de cultură național. „Elogiul satului românesc” este, în această direcție, un discurs exemplar, fundamentând „satul-idee”, adică un fel de „geografie mitologică”, care se integrează unui destin cosmic și unui mers de viață totalitar. Satul este, după Blaga, centrul unei geografii mirifice, un fel de centru al lumii, al copilăriei și al fanteziei fiecăruia dintre noi, de sub fascinația căruia nu ne putem sustrage. Ca unul care a trăit și s-a format la sat, poetul poartă satul în sânge: „[...] Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie [...] Suflul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrâurirea acelor puteri anonime, pe care cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective”. Satul e deci, un fel de „zăriște integrală”, iar copilăria „[...] poarta deschisă spre metafizica satului”, deoarece „[...] Satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice, ca orașul; pentru propria sa conștiință, satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic”. Urmează că „[...] Omul satului, întrucât izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește în întregul unei lumi-pentru acest întreg: el găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb de taine și revelații cu acesta”. În opoziție cu el, omul orașului trăiește în relativitate și fragmentarism; de unde sentimentul alienant al omului de la sat transpus la oraș. Pentru un creator, însă, experiența satului e fundamentală și de neînlocuit: „[...] Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă, în credință, acea trăire care participă cu totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțelesuri și de nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită”. Blaga

prefigurează aici un spațiu poetic cert, dar și un spațiu al mitului, al creației, ca fundament al unei experiențe necesare, care își trage rădăcinile din folclor și îl sublimează: „[...] *Cultura majoră, conchide el, nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărturisește în chip mecanic și virtuos, ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice*”.

E o concluzie a întregului studiu amintit, concluzie pe care o va relua și adânci în răspunsul la discursul de recepție la Academie al lui Nichifor Crainic, cu titlul „Elogiul lui Octavian Goga”. Aici, el va stăruia asupra ardelenismului viziunii poetice a lui Crainic, asupra legăturilor subterane dintre sămănătorism și gândirism, care constă în romanitatea de stil și atitudine, valorificând experiența satului și motivele folclorice. Contribuția lui Crainic la stabilirea direcțiilor esențiale ale gândirismului, mai ales în sens ideologic și religios, i se pare notorie, deși în ceea ce privește artisticul a existat întotdeauna o libertate de mișcare pe care fiecare creator a înțeles-o în felul său. În esență „[...] *Gândirismul reprezintă un efort cu totul aparte, aproape singular, de echilibru, de depășire a imediatului în zonele spiritului și de ancorare a spiritului în impulsurile vieții și ale onticului*”. Răspunsul lui Blaga constituie un moment esențial în definirea și clasificarea gândirismului autohton, în fixarea locului pe care Crainic îl are în cadrul mișcării. Filosoful și omul de cultură Blaga e prezent aici la modul plener, participativ, cele două discursuri fiind mostre de exemplaritate ale genului. Blaga academician nu se dezmente nici sub acest raport.